

בשכילי דקדוק

לתורה וחסידות

• יו"ר ע"י חברת לומדי תורה דחסידי מודז'ין בהכוונת כ"ה מרז אדמו"ר שליט"א •

אדר תשפ"ה

פרשת פקודי - החודש

גליון רל"ט שנה ה'

עלי דשא

פרשת פקודי

ציית לגדולי הדור

אלה פקודי המשכן משכן העדות אשר פקד על פי משה (לח, כא).

הנה פקודי הוא לשון זיכרון. והוא שאמר, 'אלה פקודי המשכן', כלומר מה שצריך לזכור מהמשכן. 'משכן העדות', שהמשכן עומד לעדות, על ענין 'אשר פקד על פי משה', שכל מה שמצווה גדול הדור, יש לקיים בלא שום פקפוק, והמשכן הזה עומד לעדות על כך.

(אמרי אש)

הקב"ה מצפה להתחלה של האדם

וציפה ראשיהם וחשק אותם (לח, כח).

יש לומר וציפה מלשון מצפה ומייחל. והענין הוא כפירוש רש"י על הכתוב (לעיל יט, ה) 'והיה אם שמוע תשמעו', אם עתה תקבלו עליכם יערב לכם מכאן ואילך שכל התחלות קשות, ע"ש. והיינו כמו שאמרנו (שבת קד). 'הבא ליטור מסייעין אותו', זהו **וציפה ראשיהם** הקב"ה מצפה ומייחל רק הראשית והתחלה מן האדם, ויערב לו מכאן ואילך בחשק ותשוקה, זהו **וחשק אותם** כאמור. (דברי ישראל)

מרע"ה בחי' ו' תיקן עצמו

ואת האלף וגו' עשה ווים לעמודים (לח, כח).

ומבואר במדרש כי משה שכח את האלף מה שעשה ווים לעמודים וכו' עד שהאיר הקב"ה עיניו וראה אותם עושים ווים לעמודים וכו' ע"ש. ופלא שלא שכח שום דבר זולת זה, רק הווים לעמודים. אלא על פי המובא בספר ארץ החיים על תהילים (א, א) עה"כ 'אשרי האיש וגו' שתיבת אשרי היא 'א' ישר. כי קודם החטא היה כתוב 'ישר'. על פי הידוע, שהאות 'א' הוא שני 'יודין' ואות 'ו' באמצע. אך קודם החטא היה האות 'ו' באמצע עומד ישר וה'יודין' משני צדדיו. ובחטא אדם הראשון נתעקם ה'ואו', וכל אחד מישראל צריך לתקן חטאו של אדם הראשון, והוא שאמר 'אשרי' אותיות 'א' 'ישר' וכו' ע"ש.

והנה ידוע, כי משה תיקן חטא אדם הראשון וזכה לכל בחינה שהיה לו קודם החטא. כמבואר בלק"ת פרשת כי תשא ע"ש. ועי' במגלה עמוקות פרשת ויקרא אופן 'פח' מרעיא מהימנא פרשת כי תשא, דאות 'ו' שבאמצע האות 'א' זה משה ע"ש. אם כן ממילא זכה משה לתקן האות 'א' שיהיה האות 'ו' שבתוכו עומד ישר. והנה ידוע שיש ג' ציורים באות 'א' כזה: 'יוי' 'יוד' 'יור'. זהו שאמר 'ואת האלף' כלומר האות 'אלף' עשה אותיות ה'ווים' שבג' ציורים להיות עומדים ישר, ופלא 'ווים לעמודים' גימטריא 'יוי יוד יור'.

והנה כמבואר לעיל, משה הוא האות 'ו' שבאמצע

מרבח"ק זיע"א

האות 'א'. נמצא כיון שתיקן האות 'ו' ממילא הרי תיקן את עצמו. אמנם האיש משה עניו מאוד, לא זכר ולא ראה גודל התיקון, שעשה בעצמו ולכן שכח הווים לעמודים עד שהאיר הקב"ה את עיניו לראות את האלף, אשר עשה ווים לעמודים. וזהו הענין ויקרא ב'אלף' זעירא, שגודל מעשיו ותיקונו באות 'אלף' נתקטן בעיניו עד שאמר לו הקב"ה עד מתי אתה משפיל עצמך, עי' במדרש.

זהו שאומרים (בומר 'מנוחה ושמחה' לליל שבת) 'כי לששה כל בוראים ועומדים'. כי לששה היינו האות 'ו' כמספרו ו'כל' הווים 'בוראים עומדים' בכח השבת, שהוא גם כן תיקון על הדעת. ועל זה נאמר 'לדעת כי אני ה' מקדישכם', ובפשוט: השבת תיקון על ששת ימי המעשה, והבן. (אמרי שאול)

תשובה עם תפילה

ככל אשר צוה ה' את משה כן עשו בני ישראל את כל העבודה (לס, מב).

איתא במדרש (ויק"ר, א, ח) ד"ח ציוויים איכא בפרשת המשכן כנגד י"ח חוליות שבשדרה, וכנגדן קבעו חכמים י"ח ברכות שבתפילה. וכשם שבתרומת המשכן היו י"ג מינים דכנדוע הם כנגד י"ג מידות רחמים, כמו כן בציוויים על הקמת המשכן מרומז ענין תפילה שמונה עשרה. והנראה בטעם הדבר, דהמשכן בא לתיקון חטא העגל, ועל כן בהקמתו נצרכו לתפילה, שהרי תשובה צריכה תפילה שיקבל הקב"ה את תשובתו, וכמו דמצנינו בברכת 'השבינו' דהיא אחת מ"ח ברכות, והיא מעצם התפילה.

וכן אמרנו לפרש ברמז מאמרם ז"ל (ברכות ח.) 'לעולם יכנס אדם לבית הכנסת שיעור שני פתחים ואחר כך יתפלל', המכוון לשני פתחי תשובה, כדאמר הקב"ה פתחו לי פתח כחודו של מחט ואני אפתח לכם פתח כפתחו של אולם. דהפתח הקטן הוא בתפילה שיוזכה לחזור בתשובה שלימה, ואז יפתח לו הקב"ה פתח גמור של תשובה. (נחלת דן)

פרשת חודש

מעלת בני ישראל

החודש הזה לכם ראש חדשים (יב, ב).

מצות קידוש החודש הראשונה מכל המצוות שנצטוו עליה ישראל ניתנה להם דוקא בהיותם בתוך טומאת מצרים, ללמדך שאפשר להתעלות בקדושה גם מתוך הטומאה. ולא זו בלבד, אלא **שבמצוה זו מתעלים ישראל יותר ממלאכי השרת**, כדאיתא במדרש (שמו"ר טו, ב) 'החודש הזה לכם, אמרו מלאכי השרת לפני הקדוש ברוך הוא, רבון העולם אימתי אתה עושה את המועדות, שכן כתיב (דניאל ד, ד) 'בגזירת עירין פתגמא'. אמר להם אני ואתם מסכים על מה שישאל גומרין ומעברין את השנה. שנאמר (תהילים נז, ג) אקרא לאלוקים עליון לקל גומר עלי'.

ליקט ועורר הרב יצחק קרמלובסקי

בשכילי המערכת

לקלוט בול

בית הדואר היה עמוס בממתינים. עיני הכול נתונים למסך הדיגיטלי בתקווה מהולה בחוסר סבלנות. מתי כבר יגיע התור שלהם.

שני פקידים שכל הזמן עומד לרשותם נתנו שירות מינימלי, באיטיות מרגיזה. ככל הנראה זהו תנאי סף להתקבל לעבוד שם בסניף: סבלנות אין קץ.

מזווית עיני הבחנתי בו. באיש המיועז שעמד מן הצד, מטלטל את גופו קלות בקוצר רוח. לידו, על הרצפה, שכב ארגז קטן, משהו בגודל של שני ספרים עבי כרס. בול קטן עיטר אותו מלמעלה.

חבל שאין אפשרות להעביר צלילים בכתב, כי אז הייתי מעדיף, במקום לתאר, פשוט להשמיע את אנחת הרווחה שבקעה מפיו ברגע שהמסך התחלף למספר 'שלו'. האיש חיך כאילו עומד להיגאל ממנהרות השבי.

הוא ניגש במרוצה אל הפקיד, ודיבר בקול: 'צהרים טובים, אני רוצה לשלוח את החבילה הזו לאוסטרליה!' המילה 'אוסטרליה' נהגתה במין אושר שאין לתארו. נראה היה כי אי מי יקר לליבו מתגורר שם, בצד השני של העולם.

"בשמחה", קולו של הפקיד היה מונוטוני ואיטי. הוא לקח את הארגז הקטן והעלה אותו על גבי המשקל.

"יש בעיה, ידידי", הפטיר הפקיד, "החבילה כבדה מידי!"

"מה זאת אומרת כבדה מידי?" האיש לא הבין, "מה, אתם מתכננים לסחוב אותה בידיים עד לאוסטרליה? יש לכם משאית, מטוסים, מנופים - תסתדרו!" הפקיד סוף סוף שחרר חיוך: "הו, ידידי, ברור! אבל... ככה זה בלתי אפשרי. זה כבד מידי".

האיש התבלבל: "מה אני אמור לעשות? איך אשלח אותו לכן שלי באוסטרליה?" הנה, התגלה הסוד, "הוא מחכה לזה מאוד! אלה ספרי ירושה מהסבא רבה, והוא הוריש אותם במיוחד לבכור שלי!"

"שום בעיה", אמר הפקיד מעבר לזוכית, "כל מה שאתה צריך - זה רק להוסיף עוד בול אחד לארגז..."

היה שם רגע של שתיקה, ואז פרץ צחוק מלא בתימון.

"לא הבנתי אותך, מבטיח לך שלא הבנתי אותך!" האיש חקק מלוא פיו, "לפני רגע אמרת לי שהחבילה כבדה מידי, ומה הפתרון שאתה מציע? במקום להוריד במשקל - אתה בעצם מציע לי להוסיף עוד קצת משקל? מה, אם אוסיף כאן עוד כמה גרמים, כמשקל הבול - פתאום המטוס כן יוכל להתמודד עם זה? זה לא נראה לך קצת אבסורד?!" הוא הסתובב לקהל המאזינים המרותק שסוף סוף מצא במה להעביר את הזמן מורט העצבים, "מה אתם אומרים? עולם הפוך ראיתי, הא?!"

הוסיף לצחקק.

אבל אף אחד לא צחק.

גם לא הפקיד.

"ידידי, אולי אינך מבין: הבול שתדביק - לא רק שלא יכבד, הוא זה שיעזור לך להעביר את החבילה הזו! כן, כן, דווקא תוספת המשקל הפעוטה הזו - היא זו שמאפשרת לנו לתת לך את השירות המיטבי ולהעביר לכן את הספרים יקרי הערך האלה!"

לוח השנה אינו משקר.

בעוד שבועיים בדיוק, נעמוד כולנו לאחר שריפת החמץ.

ודי בנתון הזה - כדי למסוך תחושת לחץ קלה בלבבות. יש כל כך הרבה מה להספיק בשבועיים האלה! המרוץ הגדול לחג עדיין לפנינו! ניקיונות, קניות, החלפות, החזרות, 'חלוקות', הכשרת המטבח, ועוד אינספור משימות שגם כך קשה לנו להאמין שנספיק...

מה, האם גם בזמן לחוץ שכזה עלינו לעצור הכול ולפתוח גמרא?

מה, לא די בעומס המשימות - שאנו צריכים ליטול על עצמנו עוד עול, ולהתיישב לשעות של לימוד תורה?

אבל בהתבוננות אמיתית, ומניסיון חייהם של אלה שכבר ניסו, מתברר כי האמת הפוכה לחלוטין:

הקביעות הזו, דווקא בימי העומס, לא רק שלא נוגסת בזמן - אדרבה, היא מכניסה רענונות, 'פרישקייט' וחדוות עשייה לכל היום כולו!

במקום תחושת ריקנות - אתה מתוודע בין שלל המשימות בהרגשה נפלאה, של אדם שלא ויתר לעצמו, ולמרות העומס התיישב כדי להוסיף 'בול', הקדיש זמן למה שחשוב באמת!

אם רצוננו להגיע לליל הסדר בתחושת חירות - זו אפוא הדרך!

מולד חודש ניסן בשב"ק בשעה 7:46 וחלק אחד ראש חודש ביום ראשון

אמירת הלל בליל פסח בזמן הזה (ב)

מתוך החומר הנלמד השבוע בעמוד הקהילה מסכתא פסחים

אמירתו בבית הכנסת

א. במסכת סופרים^א וגומרין את ההלל כל שמונת ימי החנוכה וכו' וצריך לברך בתחילתן ולקרותן **בנעימה** דאמר רבי שמעון בן יהוצדק ימים שמונה עשרה ולילה אחת יחיד גומר בהן את ההלל ואלו הן וכו' ויום טוב הראשון של פסח ולילו ובגולה עשרים ואחד יום ושתי לילות, **מצוה מן המובחר לקרות הלל בשני לילות של גליות בבית הכנסת ולברך עליהם ולאומרה בנעימה לקיים מה שנאמר ונרוממה שמו יחדיו** וכשהוא קורא אותו בביתו אינו צריך לברך שכבר בירך ברבים עכ"ל^ב, מבואר כאן בטעם המנהג לומר הלל בבית הכנסת שהוא בכדי לומר הלל ברוב עם כדכתיב ונרוממה שמו יחדיו.

ב. מנהג זה מובא גם בירושלמי^א אלא דמבואר שם שלא נהגו כולם מנהג זה.
ג. יש מהראשונים שהביאו מנהג זה להלכה אלא דבהבנת מנהג זה נחלקו-

דעת הרמב"ן דהלל זה חיוב הוא ללילה זה, ומה שקורין אותו בבית הכנסת הוא בכדי לקיים חיוב מצוות הלל ברוב עם ובציבור לקיים מה שנאמר ונרוממה שמו יחדיו^ב.

דעת הרשב"א דמה שקורין בבית הכנסת תקנה הוא בכדי שיוכלו לברך עליו, דבהלל שבאמירת ההגדה אי אפשר לברך כיון שמפסיקין באמצע^א.

דעת הריטב"א דאין חיוב כלל לומר הלל בליל פסח, וההלל שבסדר ההגדה מדין שירה על היין, ומה שקוראין בבית הכנסת מנהג הוא שנהגו בכדי לומר הלל כדינו^א.

דעת רב האי גאון שלא מצונו בתלמוד שלנו שהיו קורין אותו בבית הכנסת כלל ורק יש מי שאינו יודע לקרוא אז היו קורין הלל בשבילו בבית הכנסת^א.

ד. להלכה למעשה -

כתב הטור^א בעניין ברכת ההלל איכא פלוגתא דרבוואתא ריצב"א היה מברך עליו שתי פעמים אחת קודם אכילה ואחת אחר אכילה וכו' אבל הרי"ף גיאות ואבי העזרי כתבו שאין לברך עליו כלל לפי שחולקים אותו לשנים לפני הסעודה ולאחריה ואם כן האין יברכו כיון שפוסקים באמצע וכן היה נוהג אדוני אבי הרא"ש ז"ל וכו', ויש

א. פרק ח' הל' ט'^א.

ב. בריטב"א בביאור ההגדה של ליל פסח בתחלת דבריו כתב וז"ל חייב אדם לגמור ההלל בלילי פסחים וכן מפורש בירושלמי ובתוספתא ובירושלמי אמרו שם **שואמרים אותו בנעימה** וסמך לדבר השיר יהיה לכם כליל התקדש חג עכ"ל וכו' אלא שאמרו מקצת הגאונים ז"ל שאדם יוצא ידי חובה בהלל שהוא קורא בסדר ההגדה מקצתו על כל שני ומקצתו על כוס אחרון מן אלנו עד סופו וכדתנן רביעי גומר עליו את ההלל עכ"ל.

ג. בירושלמי בברכות פ"א הלכה ה'.

ד. ובתלמוד בבלי לא מבואר מנהג זה, ודבר פלא בחילוקי המנהגים ראינו כאן דבבבלי היו נוהגין לומר הלל ב"ר", ולא היו נוהגין לומר הלל בליל פסח, ובא"י היה מנהג לומר הלל בליל פסח ולא ב"ר".

ה. בלקוטות להרמב"ן פסחים קיח.

ו. רשב"א ברכות יא. סד"ה אחת ארוכה.

ז. הריטב"א בהלכות סדר ההגדה.

ח. ראה ברבנו דוד פסחים ק"ח.

ט. סי' תע"ז ע"ש.

י. סי' תפ"ז ס"ד.

יא. והנה לשון הרמ"א תמוה מאי כוונתו וכל זה אין אנו נוהגים כלל מה אתי האי וכל לדבוי, ותו מה נחדש במה שכתב **כי אין נוהגין** ומשמע דבא ליתן טעם לדבר אמאי אין נוהגין כן ולא ראינו בדבריו נתינת טעם כלל.

ובשולחן ערוך הרב ס"ח תיקן קצת לשון הרמ"א וכתב ז"ל ואין נוהגין כן במדינות אלו שאין אנו קורין כלל ההלל בבית הכנסת בלילה זה עכ"ל, הנה השמיט תיבת **וכל זה** והשמיט תיבת **כי** ועדיין צריך ביאור.

ויש ליישב קצת דהנה ג' שיטות מצונו בטעם אמירת ההלל בבית הכנסת ואיכא נפק"מ מהלכה דלשיטת הרמב"ן היכא שאין לו מנין לומר הלל אין לאומרו דיסוד המנהג הוא כדי לקיים ונרוממה שמו יחדיו, משא"כ לדעת הרשב"א שהוא בכדי שלא יצטרך לברך על ההלל שבסדר ההגדה ז"ל דגם ביחיד יאמר אותו לפני ההגדה (והוא

להלן הערה ס"ז וצ"ע), ודעת רב האי גאון דאין אומרים בבהכ"ס כי אם היכא דיש מי שאינו בקי אומרים בשבילם הלל בבית הכנסת, וכל זה אתי הרמ"א לאפוקי במש"כ וכל זה אין אנו נוהגים כן והיינו דאין אמירת הלל בין ביחיד ובין בציבור ולא ס"ל למנהג זה כלל דבתלמודא דידן ליתא וראיה לזה דאפילו האי מנהגא כתב רבי האי גאון בביאור

דברי התוספתא דקורים הלל בבית הכנסת למי שאינו בקי נמי אין נוהגים אלמא דליתא להאי מנהגא כלל, וע"ע בביאור הגר"א ס"ק י"ג מה שכתב ע"ד הרמ"א וכל זה וכו' כי לא נתקן לבקאים כמו שכתבו בתוספתא עכ"ל.

יב. ראה בשערי תשובה שם ס' ט' דכן הוא עפ"י קבלת האר"י, וכ"כ בכף החיים ס"ק ל"ו וז"ל וכו' בשער הכוונות דפ"א ע"ב והטעם כתוב שם לפי שבשאר י"ט ושבת עולין העולמות במדרגות מדרגה אחר מדרגה בכל תפלה ותפלה משא"כ בליל פסח שעולין בפעם אחת כל המדרגות והוא ע"י תפילת ערבית ולסיבה זו אומרים הלל גמור בליל פסח משא"כ בשאר לילי י"ט יעו"ש, וכ"כ בפרי עץ חיים שער כ"א פ"א עכ"ל.

וז"ל החיד"א בספרו חיים שאל ח"ב סי' י"א ואל תשיבנו ממנהגינו שאומרים הלל בליל פסח אחר ערבית והוא ע"פ מסכת סופרים דהתם יש סוד גדול על דרך האמת והוא מוכרח לומר הלל הגדול בעת ההיא כדיעוד לאשר הריחו בסוד ה' ומגוויית האר"י רדה דבש עכ"ל.

פני מנחם פרשת וישב תשנ"ד עמ' רכ"ה כתב וז"ל מסופר על הרב מלאדי ז"ל שנקלע פעם בערב פסח לעיר של מתנגדים שאין אומרים הלל בליל פסח בבית הכנסת והמתין עד שיסיימו תפילתם ולאחר מכן אמר עם מנין מחסידיי הלל בשמחה ובשירה וכששאלם רב העיר מדוע אמרו הלל אמרו שכך איתא בשו"ע אמר להם אבל הרמ"א הרי כתוב זה וכל אין אנו נוהגים כן כי אין אנו אומרים בלילה בבית הכנסת ההלל כלל השיבו הרב ז"ל מנין לכם שכונות הרמ"א בניהוואת שמא כתב כן בלשון צער כאומר חבל על שאין אנו נוהגין מנהג טוב כזה ואין אנו אומרים הלל עכ"ל, וכ"כ שם בכ"י עמ' רמ"ה.

ובהלכות הפסח עמ' קל"ג הערה ו' כתב וז"ל בדרך צחות אולי משמע קצת כן מאריכות לשון הרמ"א "וכל זה אין אנו נוהגים כן כי אין אנו אומרים בלילה בבית הכנסת ההלל כלל" והו"ל לומר בפשיטות "ואין המנהג כן" כלשונו בכל דוכתי עכ"ל.

וראה עוד בברכי יוסף סי' תפ"ז ס"ק ט' וז"ל **אף בתי כנסיות שלא נהגו בזה טוב וישר לדבר על לב ראשי הקהל להנהיג ולומר ההלל בערבית** וכן עשו הרבנים מהר"ר בנימין הכהן ומהר"ר ישראל הנ"ל ואיזה רבנים בעריהם עכ"ל.

ג. וכמוש"כ בשו"ע סי' תפ"ז ס"ד גומרין ההלל בצבור **בנעימה**, וראה עוד בדרכי משה סי' תכ"ב ס"ד וז"ל כתב בהג"מ פ"ג אות ז' במסכת סופרים איתא ועריך לקרות **בקול נעים**, ובריטב"א ביאור הגדה של פסח ד"ה הלילה-ה כתב שאומרים אותו **בנעימה גדולה**, וכן כתב שם

מקומות שנוהגין לקרות ההלל בבית הכנסת בציבור **כדי שלא יצטרכו לברך עליו בשעת ההגדה** ומה טוב ומה נעים האי מנהגא **ויש לו סמך** במסכת סופרים דאיתא התם תניא רבי שמעון בן יהוצדק אומר שמונה עשר ימים ולילה אחד גומרין בהן ההלל וכו' ומצוה מן המובחר לקרות ההלל בשני ימים טובים של גלויות ולברך עליו ולאמרו בנעימה ולקיים מה שנאמר ונרוממה שמו יחדיו וכשהוא קורא בביתו אין צריך לברך עליו שכבר בירך עליו בבית הכנסת עכ"ל.

ומדויק מדברי הטור דעיקר טעם המנהג הוא **בכדי שלא יצטרך לברך עליו בביתו**, ויש לזה סמך נוסף מדברי המסכת סופרים שקורין אותו בבית הכנסת לקיים מה שנאמר ונרוממה שמו יחדיו.

ה. והשולחן ערוך כתב וז"ל בליל ראשון של פסח גומרין ההלל בצבור **בנעימה** בברכה תחילה וסוף וכן בליל שני של שני ימים טובים של גלויות עכ"ל.

ו. ובהג"ה וכל זה אין אנו נוהגים כן כי אין אנו אומרים הלל בבית הכנסת כלל^א.

העולה להלכה למעשה

ז. מנהג חסידים ואנשי מעשה לומר הלל בבית הכנסת ובברכות לפניו ולאחריה^א.
ח. אמירת ההלל תהיה בנעימה^א.

ט. יזהר לומר ההלל בציבור דווקא^א, ואם אין לו ציבור י"א שיאמר בלא ברכה^א, ולמעשה נראה שיאמר בברכה^א.

י. שכח ולא אמר הלל עד לאחר אמירת ההלל שבהגדה אין לו לומר הלל^א.

יא. מי שנוהג כמנהג אשכנז ואינו אומר הלל ומתפלל במקום שאומרים הלל יאמר הלל, ואם ניכר שאינו מברך יברך על ההלל^א.

יב. מי שנוהג לומר הלל ונמצא במקום שאין אומרים הלל יכול לומר הלל בינו לבין עצמו בברכה לאחר שיצאו הציבור מבהכ"ס^א.

יג. אף הנשים רשות בידם לומר הלל זה ובברכה.

יד. גם אם לא אמר הלל בבית הכנסת, לא יברך על ההלל שבסדר ההגדה.

ד"ה ברוך וז"ל ואלע"כ **אין אומרים אותו ולא ההגדה אלא בנעימה גדולה עכ"ל**.

יד. דגם אם מברכין על ההלל שהוא מנהג כבר כתב הרמ"א בס' תכ"ב שיאמר לתחילה עם הציבור וכן"ל הערה כ'.

טו. בשו"ע גומרין ההלל **בצבור** ולשיטת הרמב"ן שכל מטרת התקנה הוא כדי לקיים ונרוממה שמו יחדיו וכשאין לו ציבור אינו מקיים התקנה וכו' בניזירות משמון שם דטעמו של הטור לא שייכא אלא בציבור ע"ש.

טז. דהלא לדעת הרשב"א הערה נ"ה תקנה היא לומר הלל הוא בכדי שלא יצטרך לברך על הלל שבביתו, והגם שכתב הרשב"א וז"ל ובוודאי אלו רצה לקרות כולו בבת אחת בבית הכנסת או בביתו אז חייב לברך עליו כההיא דמסכת סופרים בירושלמי וכו' ולפי הסכמה זו של גאונים עולם ז"ל נראה פירוש הירושלמי שכתבתי למעלה דהכי קאמר שנייא היא שאם שמעה בבית הכנסת יצא והלך **עיקר תקנת יציאתו בבית הכנסת היה ולא בבית ובקריאה בבית הכנסת תקנו לברך שהוא עיקר**

התקנה ומצוות הקריאה אבל בבית לא, משמע מדבריו דאם קורא בבית הכנסת מלבד אמירת ההגדה שבסדר ההגדה שפיר דמי לברך גם ביחיד, ועדיין צ"ע בזה, וכן מבואר בריטב"א הנ"ל הערה נ"ו להדיא שגומר הלל בברכותיו הן ביחיד הן בעשרה, וכן הוא עפ"י דרך האמת כמבואר בברכי יוסף סי' תפ"ח ס"ק ח' מי שהוא בבית הכנסת שהם נוהגים שלא לומר הלל בערבית בליל פסח יכול לומר ההלל ולברך עליו בינו לבין עצמו מהר"ר ישראל שלמה לינגו בכ"י וכתב שכך קיבל שנהג הרמ"ע מפאנו וכן נהג הרב מהר"ר נחמן פואה עכ"ל, וכן נהג הנוהג ביהודה וכן"ל הערה ס"ג, **והגם דספק ברכות להקל ראה מש"כ**

בכף החיים סי' רס"ח ס"ק נ' וז"ל וכבר כתבנו כמה פעמים דכנגד דברי האר"י שנותן טעם בסוד לא חיישינן לספק ברכות עכ"ל.

יז. פשוט הוא דלדעת הרמב"ן אין לומר ביחידות ולדעת הרשב"א לא תקנו אלא בכדי לפטור ההלל שבהגדה מיהו לדעת הריטב"א יכול לומר הנ"ל הערה נ"ו אלא דבכ"י.

יח. שו"ת אגרות משה אורח ח"ב סי' צ"ד וע"ש שכתב **שאם הוא הש"ץ צריך לברך ג"כ וכן אף אם אינו ש"ץ אם הוא באופן שיהיה ניכר צריך לברך ע"ש**.

יט. כ"כ בברכי יוסף סי' תפ"ז ס"ק ח' בשם מהר"ר ישראל שלמה לינגו בכ"י וכן קיבל שנהג הרמ"ע מפאנו וכן נהג הרב מהר"ר נחמן פואה ע"ש.

"אוכלים" אלוקות

"ב" שחודש זה הוא אב ל"ב חודשי שנה. וידוע שהחודש מלובלין ז"ל היה אומר בכל חודש ניסן מה עתיד להיות במשך השנה כולה, ביום א' אמר מה יהיה בחודש ניסן, ביום ב' מה יהיה בחודש אייר, וכן הלאה, ובשנת פטירתו אמר רק עד תשעה באב ואמר שלאחר מכן אינו רואה. ואכן באותה שנה בתשעה באב הסתלק לבית עולמו. וממוצא הדברים אנו למדים את שגב מעלת ימים אלו.

אכילה של אמונה

ומה גם בליל הסדר עצמו, שבו חוזר השי"ת ומאיר את אותם ההארות ממש שהוציאו את כלל ישראל ממצרים, ומורידים מגביה מרומים ומלבישים בתוך כל מצוות הלילה, ועל ידי קיום המצוות כדבעי אנו ממששים על עצמינו ועל כל קומת עם ישראל הארות אלו, ובוה יוצאים אנו מעבדות לחרות ונהיים עבדי ד', "הללו עבדי ד'".

ובכללות מתלבשת הארת היציאה מעבדות לחרות בתוך ד' הכוסות שהם כנגד ד' לשונות של גאולה שעניינם הוצאת עם ישראל לחרות, ובשתיית הכוסות אנו מאירים אותם בנפשינו, והארת גילוי האלוקות וגילוי האמונה מתלבשת במצות, "מכלא דמהימנותא", ובאכילתם אנו מקבלים את האמונה הברורה והחושית.

ואמרו חז"ל שאין התינוק קורא אבא עד שיטעם טעם דגן, וביאר הר"ק בעל התניא ז"ל שטעם שבגשמיית הוא כן שדוקא על ידי אכילת דגן מקבל התינוק את הדעת להכיר באביו, כמו כן ברוחניות מאירה המצה את הדעת בלבו של כל יהודי להכרה מחודשת ונעלה יותר בבורא יתברך, ובכל שנה אנו מתעלים מדרגא לדרגא, ומעלים ומאירים זאת עוד ועוד בכלל ישראל ובכל העולמות.

שישו מעי מ'אכילת אלוקות'

כל זאת, ועוד ועוד, המה האורות המתלבשים במצוות הלילה הקדוש, ליל הסדר. ומוצא בשם הר"ק בעל התניא ז"ל ששומר: "ביום סדר נאכט עסט מען אלוקות". והרה"ק מצאנו ז"ל לאחר סיום הסדר הניח ידיו על מעי ואמר: "שישו מעי שישו, כמה שמות הקדושים יש בכך, כמה אורות עליונים נכנסו בכך".

למה לצום דווקא בפסח?

פוק חזי מה שכתב ה"תפארת שלמה" לתרץ את הקושיה הידועה מה ראתה אסתר הצדקת בעת גזירת המן הרשע לצום בימי הפסח ולבטל את כל המצוות של ליל הסדר, הרי הגזירה היתה רק על חודש אדר כעבור כמעט שנה, והיה די והותר זמן לערוך את כל התעניות לאחר ימי הפסח, כי הנה בחג הפסח הקדוש הזה לא יאומן כי יסופר מקהלות רבבות הסודות והיחודים אשר נעשים בעולמות העליונים ע"י ישראל בסדר ליל שימורים ואכילת מצה ומרור וסיפור יציאת מצרים בהגדה בלילה זאת לכן אסתר הצדקת כאשר ידעה היא כי כל קיום העולמות תלוי רק בבנ"י, התחכמה בזה לעורר אהבת השי"ת על עמו לאמר כי בלעד לא יתקיים העולם א"כ איך יאבדו חלילה... וצוותה שיבטל מרדכי וחבריו כל סדר ליל הפסח עם כל העם אשר בשושן עמו התענו ועי"כ כאשר בטלו מעבודתם בלילה הזה נעשה רעש למעלה בכל העולמות... כי אם ישראל יתבטלו חלילה יתבטלו כל העולמות, עכ"ל. והדברים מדברים בעד עצמם.

יעזרונו השי"ת שנוזה להתכונן כראוי לימים אלו ולהתעלות בהם כראוי.

נעשינו ל'בני בכורי ישראל'

עומדים אנו בפתח ימי ניסן הקדושים, "הנח ימים המבורכים", כמבואר רבות בספרים שהם ימים של חסד ואהבה, "כי יש ימים שהשי"ת משפיע טובו לעמו ישראל ומגלה להם אהבתו, והיום היתר מסוגל לזה הוא יומא דפסחא" (קדושת לוי), והנם מסוגלים לכל אחד הן להשפעות טובות גשמיות והן להתחדשות והתעלות רוחנית בכל ענייני התורה ועבודת השי"ת.

כי ידוע המובא בספרים בשם האר"י הקדוש שבכל זמן ומועד מתעוררת מחדש אותה ההארה שהאירה בעולם בימים ההם, וחוזרת ומאירה בזמן הזה ממש לכל אחד ואחד מ ישראל, ובימי ניסן בכלל ובחג הפסח בפרט היתה ראשית תחילת הבחירה בכלל ישראל להיותם "עם ד", ובימים אלו השי"ת הוציאם מכל המצרים, מעמקי הקליפות ששקעו שם, מתוך תוכיות גשמיות העולם הזה שהיהודים היו שקועים בהם במצרים, ובכדי להוציאם ממצרים האיר השי"ת הארה גדולה ועצומה, הארה ששיברה ומוטטה את כל הקליפות והשעבודים, והאירה בנשמת עם ישראל את המציאות האמיתית של "כי ד' הוא האלוקים אין עוד מלבדו", ובוה נתחברו כלל ישראל עם השי"ת כביכול - "היתה יהודה לקדשו ישראל ממשלותיו", "לקח את יהודה לגורל חבלו וקדושתו" (רש"י), ונהפכו להיות "בני בכורי ישראל".

ימים של 'מחיקת חובות'

ומכיון שהארה זו חוזרת ומושפעת בכל שנה מאיר בימים אלו הכח של ביטול כל הקליפות כולם הן לכלל ישראל בכללות והן לכל אחד בפרטות, וכן מאיר בנשמת עם ישראל הארה גדולה של "ידיעתם כי אני ד'", הארה של אמונה והשגת אלוקות, אור של הכרה בהירה בבורא יתברך, אשר מתוכה נגרם שכלל ישראל נהיה מחדש "עם ד'", כפי שאנו אומרים כל יום "אני ד' אלוקים אשר הוצאתי אתכם מארץ מצרים להיות לכם לאלוהים", ומתוך כך יכול כל יהודי להתחדש מחדש בכל ענייני הרוחניים.

וכפי שמתחדשת הבחירה בכלל ישראל ומתעורר מחדש קיום הרצון האלוקי של "נתאוה הקב"ה להיות לו לדירה בתחתונים" מתחדשת הבריאה כולה, וכידוע שהבעש"ט הק' אמר שבראש חודש ניסן, ממנים בשמים את השירים העליונים לכל השנה כולה, והצדיקים יכולים למנות ממונים כרצונו לטובת כלל ישראל, ולבטל את כל הגזירות ח"ו ולהשפיע רוב טוב, כפי שכתב הרה"ק מאפסא לפרש המשנה בא' בניסן ר"ה למלכים והגמרא מבאר דנפקא מינה לשטרות דשטרי חוב המוקדמים פסולים והמאוחרים כשרים, ומפרש: כיון שמניסן נתחדש התנהגות העולם. ומה שהיה מקודם עד ניסן הוא נחשב הכל כאפס ותוהו וא"כ כל השטרי חוב שהיו ח"ו על ישראל הן הנגזר עליהם מלמעלה על כלל ישראל או על איזה יחיד... הכל בטל ומבוטל אין בהם ממש, כיון הדעולם הוא מעכשיו חדש ומה שעבר אין... והמאוחרין ר"ל השטרות שיצאו על זרע ישראל מר"ח ניסן והלאה יהיו כשרין לטובתן משום שאז הוא עת רצון ורחמים גוברים להיות הכל יוצא בשרות היינו להשפיע להם כל מיני טובות וישועות.

ניסן - מקור ההשפעות

ובכלל כל חיות השנה כולה נשפע בחודש ניסן, כפי שפירשו בספרים "חודש האב"ב" מלשון "אב

פתיחת הלב והרצון והתשוקה לעשות נחת רוח לבורא

וזה הפירוש 'ולא יכול משה לבוא אל אהל מועד' היינו מגודל ענוותנותו ושלמותו עמד לו מן הצד ולא יכול לצאת אל אהל מועד כאלו מסך המגדיל עומד עליו, וזה שנאמר 'כי שכן עליו הענן' היינו מסך המגדיל כאלו, וזה וצדו ה' מלא את המשכן השלים ומילא הכלילת יופי לכנסת ישראל כנ"ל, והנ"ל: (דברי ישראל - פרשת פקודי)

דרגות בעוה

רבינו מבאר אל גודל הענוה של משה רבינו כמו שמתפרש בפסוק כי שם עליו הענן, שענן הוא מסך המבדיל ומשה רבינו היה רואה את עצמו שיש לו מסך שמבדיל אותו מן בורא עולם מרוב גשמיותו ומרוב פחיתותו ומחמת זה לא היה יכול למצוא בעצמו כוח להכנס תוך אהל מועד, ויש בזה דרגת ענוה גבוהה עד מאוד שלא רק שלא ראה את עצמו בעל מעלה שהוא ראוי ומתאים מחמת קדושה לאהל מועד, שהרי ישנם רבים שאינם רואים את עצמם שהם שייכים לקדושה מחמת עבודתם וצדקותם אך עם זה עדיין מרגישים שעכ"פ אין נזק ואין הפרעה להכנס פנימה, ומשה היה מרגיש שהענן והמסך דבק בו עד שמקומו ראוי להיות בחוץ, וכמו שאין מניחים להכנס למי שכוחו רע למקום מכובד.

רוח כפול

וכן המעריך את מעשיו, ורואה שיש בהם מעשים טובים וגם אחרים, ונוצר שיש לו תפקיד ושליחות בעולם וכל זמן שהנר דולק אפשר לתקן והרי הנר הוא נשמת האדם הרי יש כאן צער על מה שטעה ויש כאן שמחה שעדיין אפשר לתקן, ואע"פ שקודם התשובה הוא נקרא מתועב ומרוחק הרי בהחלטה של רגע הוא שב להיות אהוב וקרוב וידיד ותפלותיו רצויות, והבחירה נמצאת בלבו אם להיות בשמחה על שעדיין הקב"ה זיכהו ומחכה לו מתי ישוב או להיות שבור לב עם נטיה לעצבות על מה שהחסיר, ושני הצדדים אמת ואע"פ כי מי שנדבק בשמחה ומייחד לשכרון לב זמני תשובה מיוחדים הרוח מאוד כי שר מצוה שנעשית בשמחה הוא כמה וכמה יותר ממה שנעשה בלא שמחה.

שלושת האפשרויות

ועתה נבא לענין הענוה כי בזמן שהמלך מיסב בסעודה ומביאים לפניו יין ועומד לפניו אחד מן המשרתים ותפקידו הוא שר המשקים דהיינו לתת לידו של המלך את הכוס אחר שמילא אותה ביין, הרי אותו שר המשקים יש בידו להסתכל על עצמו בג' אפשרויות א. שהוא החשוב מכולם שהרי עיקר הסעודה הוא הכלי והוא זה שנותן למלך את היין נמצא הוא מתעסק בדבר החשוב ביותר וכאן גדלה מעלתו. ב. שהוא שוה בין כולם שהרי אי לא בעל הכרם אין יין וכן אם לא יבצרו ויסחטו הענבים אין יין וכן אם יעשו הכל ולא יגישו למלך הרי לא עשו כלום נמצא שכולם שווים לטובה. ג. שהוא הפחות מכולם שהרי בעל הכרם מתאמץ מאוד לשמור הגפנים, והבוצרים והסוחטים ג"כ מייגיעים את גופם להביא יין מובחר למלך, אבל הוא עצמו יושב במנוחה ורק מגיש למלך נמצא שאינו מתאמץ כמעט ומה הוא נותן מעצמו.

ובאמת כל הצדדים אמת אבל הבחירה נתונה דלפי מה שיחליט האדם לדבוק בו הרי זה יקרא בנפשו ואם מדבק בענוה ירוח שיהיה ראוי להשראת השכינה וכמ"ש אני את דכא והחכם עיניו בראשו.

חצי הכוס המלאה

וכיון שמעלת הענוה היא גדולה מאוד וטוב לכל אחד שידבק בה מן הראוי לבאר ולקרב אל השכל היאך אפשר להשפיל את עצמו כל כך גם לפרט שתפקידו מורם וחשוב כל כך ובפרט למי שהוא קרוב כ"כ אצל השי"ת.

ותחילה נבאר יסוד חשוב שמי שמבין אותו יוכל להתחזק ולהתעצם מאוד בכל עבודת ה' שלו וכן אפילו בחיי הגשמיים והוא שלכל מצב קיים ישנם כמה צדדים, והאדם עד שמסכים בשכלו להתבונן בזה ולחיות עם זה כך מתחזק אצלו הענין ואין בזה טענה שזה קצת שקר, שהרי יש עוד צדדים כי הרשות נתונה לחיות עם מה שהסכים בדעתו וזו היא הבחירה שניתנה לנו.

כגון מה שנקרא חצי כוס המלאה דהיינו מי שהיה צמא מאוד ובא לבית אחד ובקש כוס שתיה והגישו לו כוס מלאה רק עד מחציתה הנה מצד אחד קבל מעט מים לשתות ומצד שני אם נותן אל לבו שיש באפשרותם לתת לו כוס מלאה ולפי"ז נחסר ממנו חצי כוס, באמת שני הצדדים אמתיים והרשות והבחירה נתנה לנו אם לשמוח בחצי המלא או להצטער בחצי הריק ולמעשה מי שחי בתחושה של חצי כוס המלאה הרוחי שחי חיים טובים ונעימים.

הבחירה בידך

וכן על דרך זה מי שהזדמן לו שמחה משפחתית כגון חתונה של בן דודו אבל מחמת תנאי עבודתו נמנע ממנו מלבוא להשתתף בפועל בשמחה ולבסוף נתנה לו רשות ללכת לשמחה אבל כבר התאחר הזמן ויוכל להיות רק חלק מן הזמן, הרי באמת יש לו שמחה

